

GOSPODARSTWA DOMOWE I RODZINY Z OSOBAMI PRZEBYWAJĄCYMI CZASOWO ZA GRANICĄ

– w świetle wyników badania reprezentacyjnego przeprowadzonego w ramach NSP 2011

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku i związana z nim swoboda przemieszczania się spowodowała znaczący wzrost liczby wyjazdów mieszkańców Polski za granicę. Otwierały się kolejne rynki pracy, co dało możliwość wyjazdów zarobkowych (od początku naszego członkostwa w Unii dla Polaków były otwarte trzy rynki pracy: w Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz w Szwecji, w kolejnych latach swoje rynki pracy otworzyły pozostałe kraje). Polacy wyjeżdżają również w celach edukacyjnych i z powodów rodzinnych.

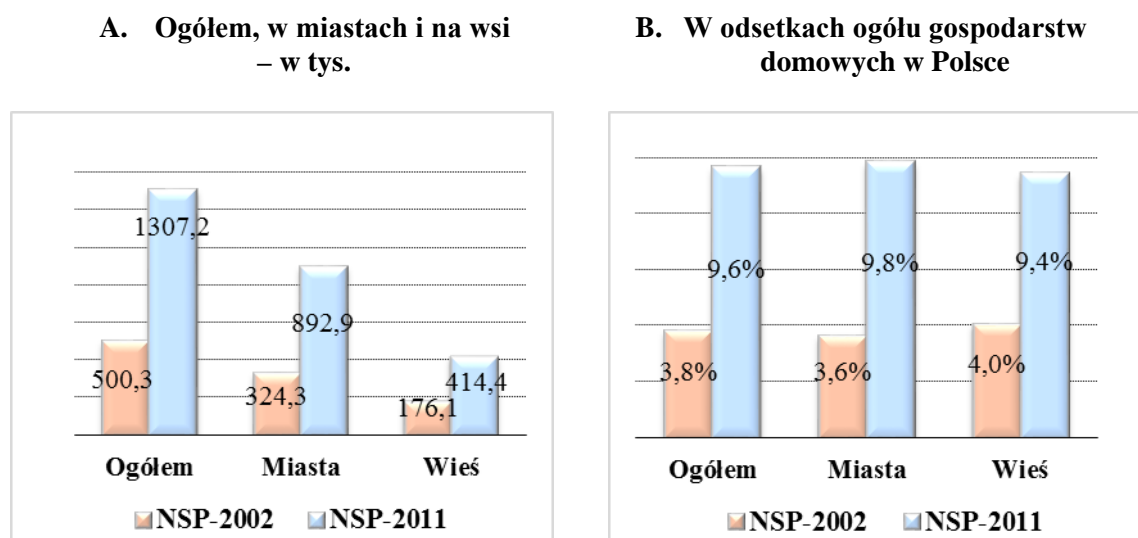
Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w momencie spisu ponad 2017,5 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w Polsce przebywało za granicą ponad 3 miesiące. Prawie 78% emigrantów (1564,6 tys.) przebywało za granicą 12 miesięcy lub dłużej – byli to emigranci długookresowi. Pozostali, prawie 453 tys. to emigranci krótkookresowi, czyli przebywający za granicą od 3 do 12 miesięcy. Skala emigracji przełożyła się na liczbę gospodarstw domowych i rodzin mających w swoim składzie emigranta.

1. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą

Spis wykazał, że 1307 tys., tj. 9,6% gospodarstw w skali kraju miało w swoim składzie osobę lub osoby przebywające za granicą powyżej 3 miesięcy. Oznacza to, że prawie co dziesiąte gospodarstwo domowe miało w swoim składzie emigranta.

Dla porównania, w spisie przeprowadzonym w 2002 r. odnotowano nieco ponad pół miliona gospodarstw emigranckich, co stanowiło 3,8% wszystkich gospodarstw domowych w skali kraju. Od tego czasu nastąpił zauważalny wzrost skali emigracji z Polski i wzrost liczby gospodarstw z emigrantami.

Wykres 1. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą w latach 2002 i 2011

Analiza pod kątem rodzaju miejscowości zamieszkania tych gospodarstw pokazuje, że w 2011 r. w miastach było takich gospodarstw około 893 tys. (9,8%), na wsi 414 tys. (9,4%). W 2002 r. odpowiednio: 324 tys. w miastach, co stanowiło 3,6% gospodarstw w miastach, na wsi – 176 tys. (4%).

Znaczna część tych gospodarstw to takie, których wszyscy członkowie przebywają za granicą (część z nich to były gospodarstwa jednoosobowe). W większości były gospodarstwa, z których wyjechała jedna lub kilka osób, ale część członków gospodarstwa pozostała w kraju.

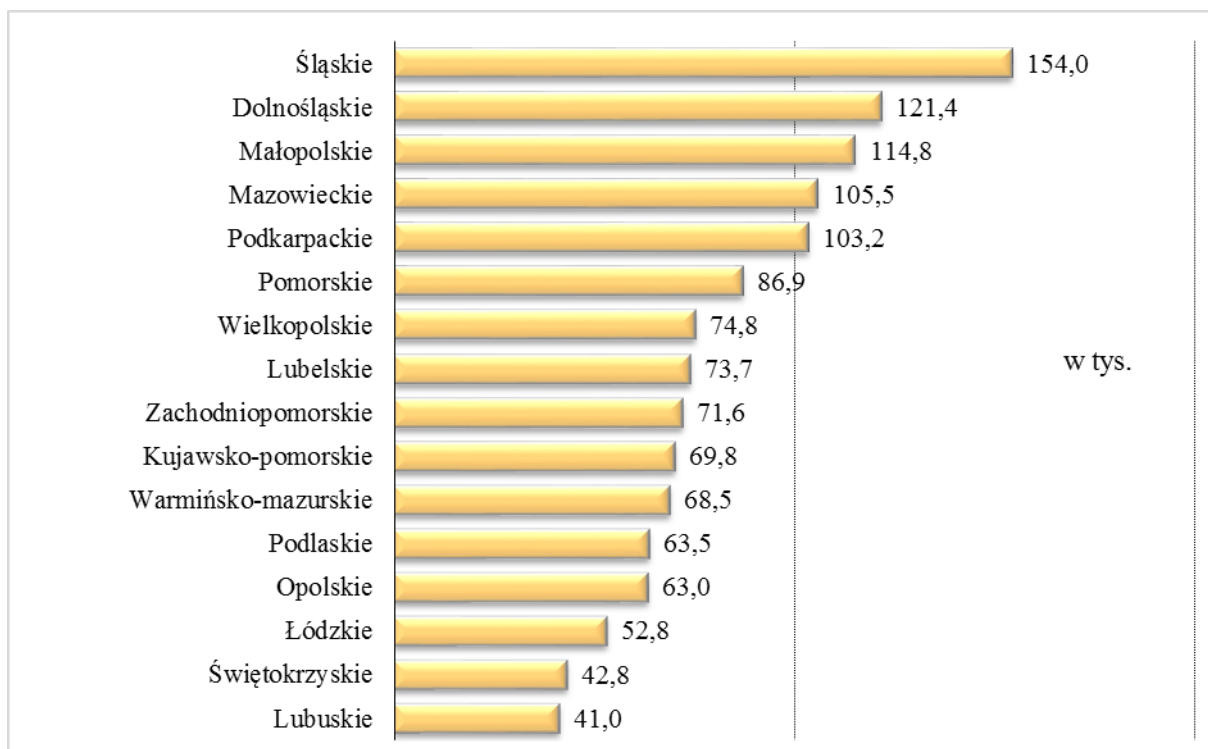
Wykres 2. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi za granicą według typu w 2011 r.

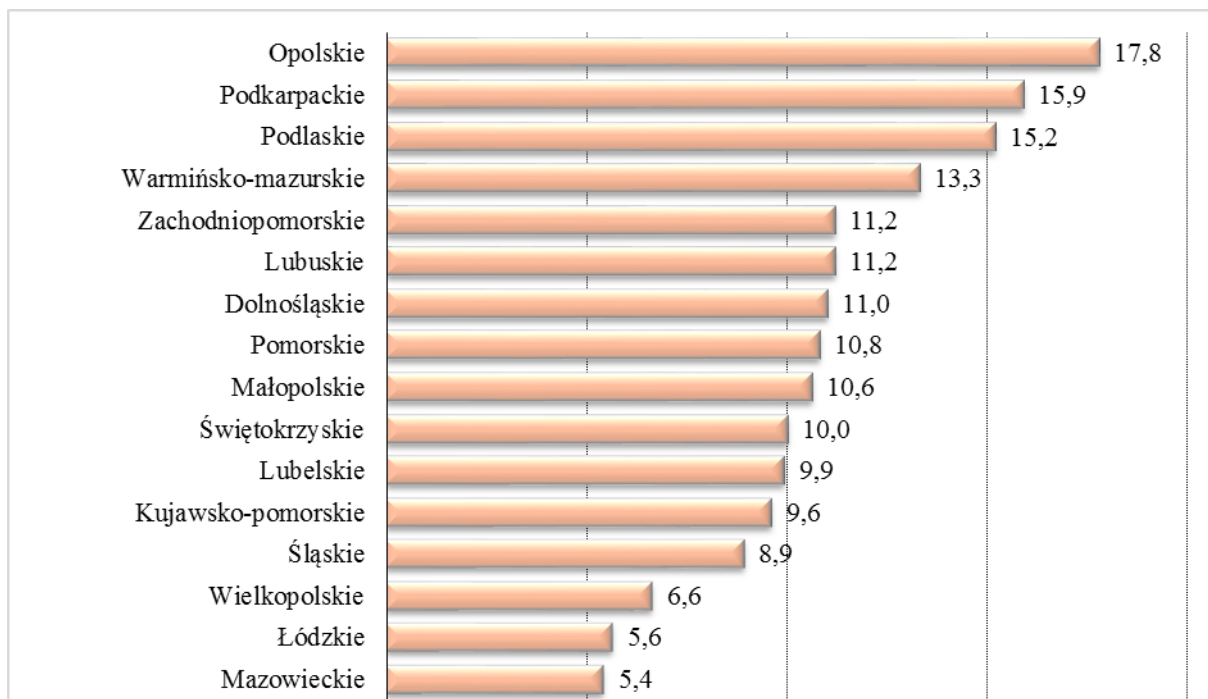
Najwięcej – co do liczby bezwzględnej – gospodarstw z emigrantami odnotowano w woj. śląskim. Na kolejnych miejscach były woj. dolnośląskie i małopolskie. Najmniej tego typu gospodarstw odnotowano w woj. lubuskim i świętokrzyskim. Te liczby są w pewnym sensie zależne od liczby ludności województwa – p. wykres 3. W celu dokładniejszego przeanalizowania skali emigracji z danego województwa należy odnieść te liczby do liczby gospodarstw domowych w danym województwie – przy takim podejściu kolejność województw jest inna.

Największy odsetek gospodarstw z osobami za granicą w ogólnej liczbie gospodarstw odnotowano w województwie opolskim 17,8% (w 2002 r. województwo to również miało najwyższy udział – 15%). Wysoko w tym rankingu znajdują się woj. podkarpackie, podlaskie i warmińsko-mazurskie. Najniższy wskaźnik odnotowano w woj. mazowieckim (5,4%), mimo iż pod względem bezwzględnej liczby gospodarstw z emigrantami województwo to znajdowało się na czwartym miejscu (w 2002 najniższy odsetek odnotowało województwo łódzkie – 1,4%). Woj. lubuskie, w którym odnotowano najniższą liczbę gospodarstw z emigrantami – po uwzględnieniu liczby ludności województwa znalazło się na szóstym miejscu – p. wykres 4.

Wykres 3. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według województw w 2011 r.

Wykres 4. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy w odsetkach ogółu gospodarstw w województwie w 2011 r.

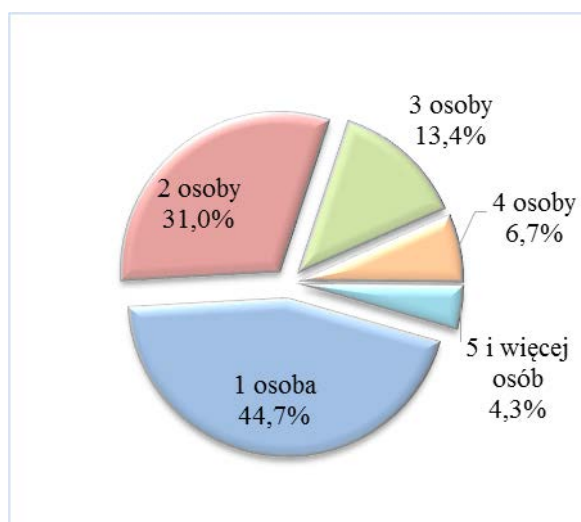

Jak wspomniano, wyjechały całe gospodarstwa, lub jedna, dwie albo kilka osób z gospodarstwa. Analiza gospodarstw według liczby osób, które wyjechały pokazuje, że znaczna część gospodarstw, których wszyscy członkowie przebywają za granicą to gospodarstwa jednoosobowe (45%). Dość liczne były również gospodarstwa dwu i trzy osobowe.

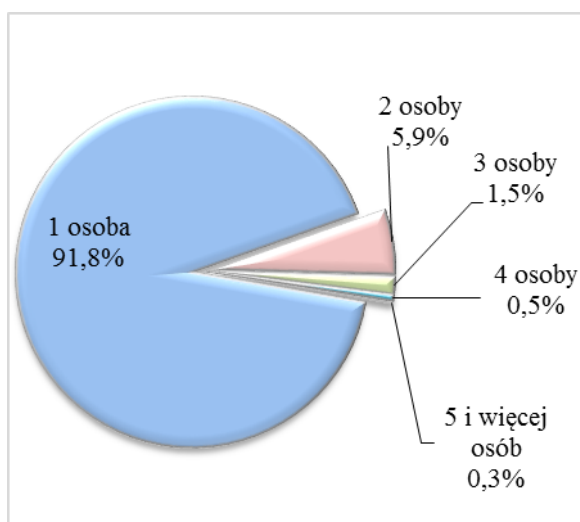
W przypadku gospodarstw, z których część osób wyjechało najwięcej jest takich, z których wyjechała jedna osoba (prawie 92% tego typu gospodarstw), dwie osoby wyjechały z 6-ciu % gospodarstw – p. wykres 5.

Wykres 5. Gospodarstwa domowe z osobami przebywającymi czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według liczby osób przebywających za granicą w 2011 r.

A. Gospodarstwa, których wszyscy członkowie przebywają za granicą

B. Gospodarstwa, w których część członków przebywa za granicą

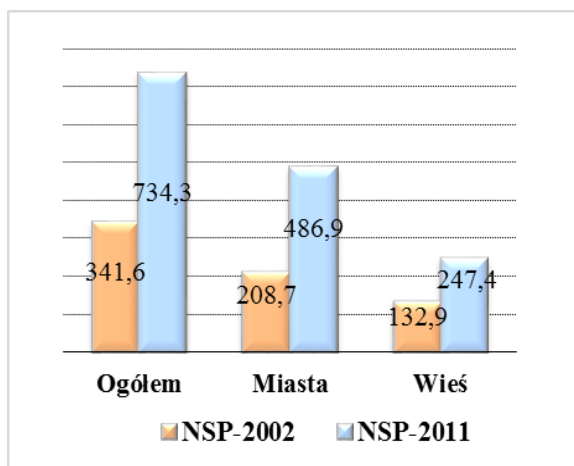

2. Rodziny z osobami przebywającymi czasowo za granicą

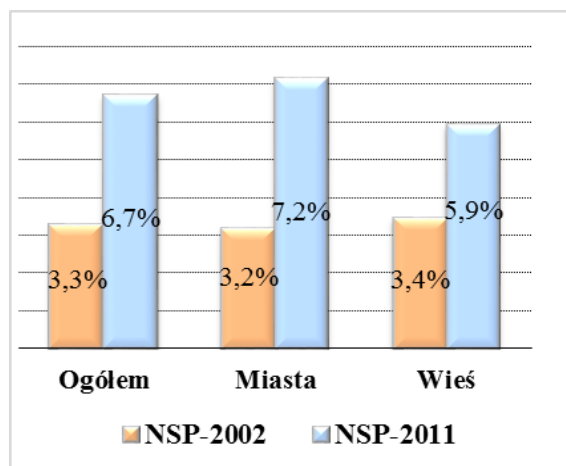
Porównanie liczby rodzin z emigrantami w 2002 r. i 2011 r. również wskazuje na wyraźny (ponad dwukrotny) jej wzrost. W 2002 r. było ponad 3% takich rodzin, w 2011 – blisko 6,7%. W 2011 r. odnotowano ponad 734 tys. rodzin z emigrantami oraz całych rodzin przebywających za granicą. Liczby te są mniejsze niż w przypadku gospodarstw domowych, ponieważ nie we wszystkich gospodarstwach można wyodrębnić rodziny (np. gospodarstwa jednoosobowe to gospodarstwa nierodzinne). Odsetek rodzin z emigrantami był większy w miastach (w 2002 r. – na wsi).

Wykres 6. Rodziny z osobami przebywającymi czasowo za granicą w latach 2002 i 2011

A. Ogółem, w miastach i na wsi – w tys.

B. W odsetkach ogółu rodzin w Polsce

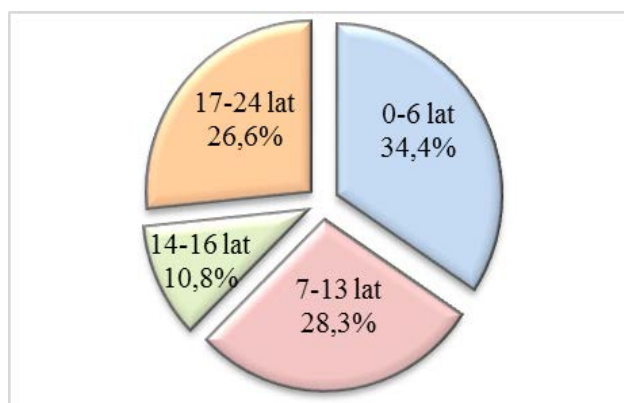

Analiza danych odnośnie małżeństw bez dzieci prowadzi do wniosku, że najczęściej za granicą przebywają oboje małżonkowie (67% tego typu rodzin). Jeśli wyjeżdża jedno z małżonków, to nieco częściej jest to mąż niż żona. W rodzinach z dziećmi (bez względu na wiek dzieci) bardzo często emigrantami są dorosłe dzieci.

Za granicą przebywają całe rodziny lub część członków rodzin i w związku z tym część dzieci przebywa poza krajem z rodzicami lub z jednym z rodziców. W spisie odnotowano ok. 235 tys. takich dzieci do lat 24. Część z nich, zwłaszcza tych do 6 lat urodziła się za granicą.

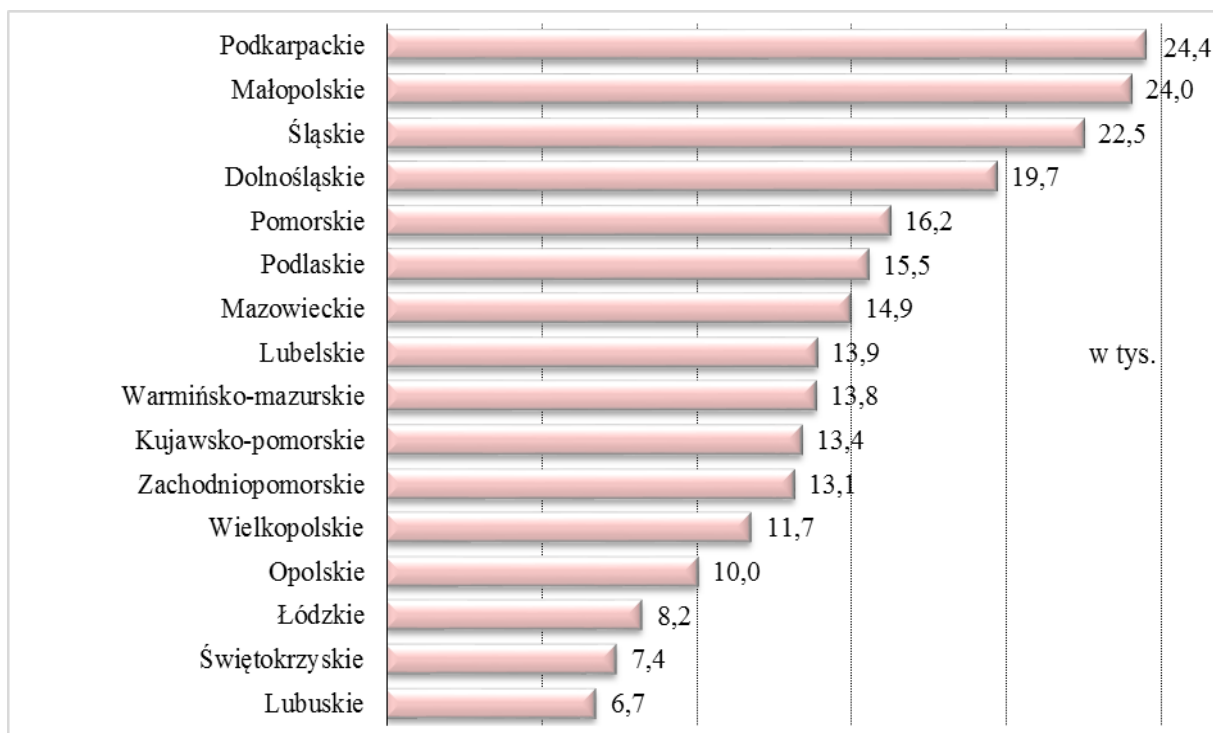
Wykres 7. Dzieci do 24 lat przebywające z rodzicami / rodzicem czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według wieku w 2011 r.

Wiek	Liczba dzieci w tys.
Ogółem	235,5
0-6 lat	80,9
7-13	66,7
14-16	25,3
17-24	62,6

Najwięcej takich dzieci wyjechało z woj. podkarpackiego (24 tys.), małopolskiego, śląskiego i dolnośląskiego – p. wykres 8.

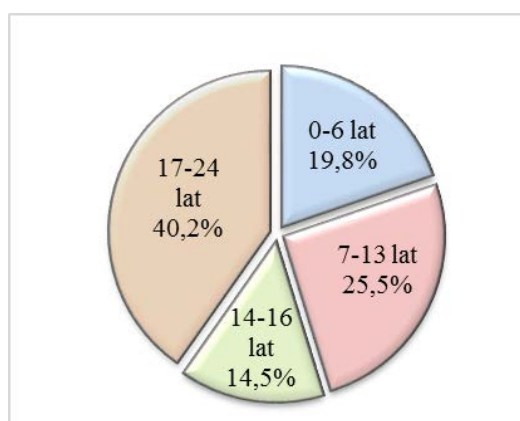
Wykres 8. Dzieci do 24 lat przebywające z rodzicami / rodzicem czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według województw w 2011 r.

Jest również znaczna liczba dzieci, które pozostały w kraju, a ich rodzice lub jedno z rodziców przebywają za granicą. Według wyniku spisu takich dzieci było blisko 100 tys., w tym prawie 20 tys. dzieci w wieku 0-6 lat, (ponad połowa była w wieku do 16 lat).

Wykres 9. Dzieci do 24 lat przebywające w kraju, których rodzice / rodzic przebywa czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według wieku w 2011 r.

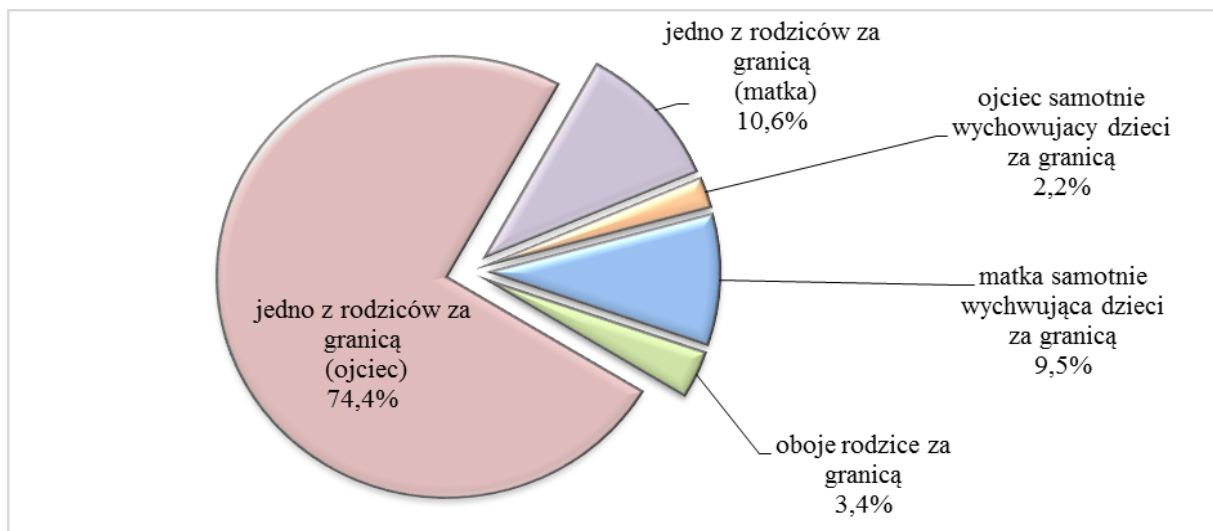
Wiek	Liczba dzieci w tys.
Ogółem	99,6
0-6 lat	19,7
7-13	25,4
14-16	14,5
17-24	40,1

W zdecydowanej większości jedno z rodziców przebywa za granicą, najczęściej jest to ojciec (74% przypadków). W 10% rodzin to matka przebywa za granicą, a ojciec z dziećmi

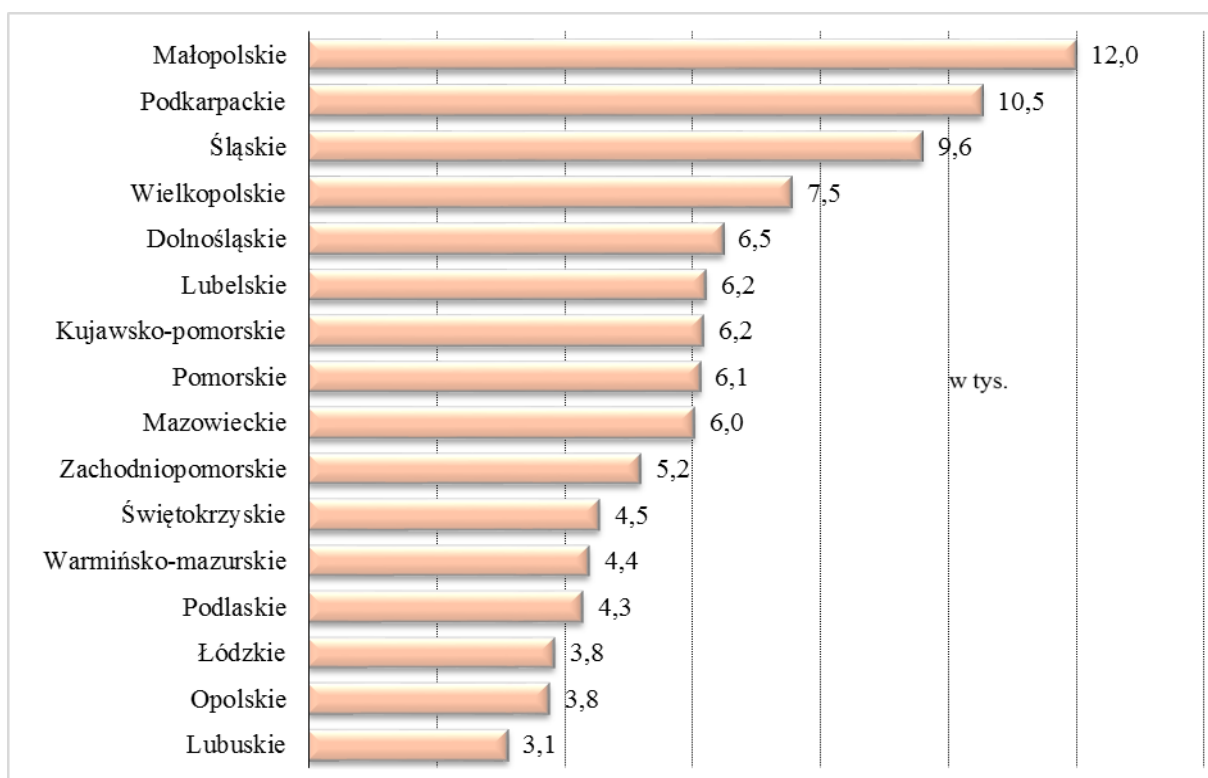
pozostaje w kraju. Są też rodziny, w których samotni rodzice wychowują dzieci i ten rodzic przebywa za granicą.

Wykres 10. Dzieci do 24 lat przebywające w kraju, których rodzice / rodzic przebywa czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy w 2011 r.

Takich dzieci, których rodzic bądź rodzice przebywają poza krajem najwięcej jest w woj. małopolskim (ok. 12 tys.). Znaczna jest też liczba w woj. podkarpackim i śląskim.

Wykres 11. Dzieci do 24 lat przebywające w kraju, których rodzice / rodzic przebywa czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy według województw w 2011 r.

Opracowanie:

Departament Badań Demograficznych i Rynku Pracy

Zofia Kostrzewa – naczelnik Wydziału Badań Migracji i Narodowości

Pod kierunkiem

Doroty Szałtys – zastępcy dyrektora Departamentu